

Euskal liburugintza 2013

Joan Mari Torrealdei

Soziologian doktorea eta Kazetaritzan lizentziaduna

2013ko lege gordailuz 1.822 titulu dira euskaraz argitaratu emanak, nobedade izan, berrargitalpen izan, eta izan analogiko edo digital. Aurreko urtean baino 183 titulu gutxiago argitaratu dira aurrean; eta 2012an ere titulu kopurua 241 jaitsi zela kontuan izanda, bi urtetan 424 titulu gutxiago ekoiztu dira. Titulutan 9 puntu jaitsi da ekoizpena, baina orrialdetan gehiago: 12,5 puntu; bestela esan, 32.000 orrialde gutxiago. Jaitsiera, beraz, begien bistakoa da.

Liburu analogikoa %93 da. Pisu gutxi du argitalpen digitalak, eta agian ez da hori txarrena, baizik eta ez duela joera jakin bat adierazten, bertan egonkortu eta garatzeko moduan. Oso sakabanatua dago gai sailetan: giza-gizarte zientzietan du indar gehientxoena, gero literaturan eta ondoren aisia liburuetan eta irakaskuntzan.

Kopuru orokorretik %69 nobedade dira, titulu berri; eta gainerakoak berrargitalpen dira (berredizio zein berrargitalpen, egia esan), %31. Non gauzatu da jaitsiera? Berdin antzean gertatu da bietan, nobedadeetan eta berrargitaratuetan (8,7 vs 10). Azpimarratzekotan, zera seinalatu beharko genuke, nobedadeen barruko jaitsiera jatorrizko liburuetan izan dela osorik eta batere ez itzulitakoetan.

Gaien eremuan ere, hau da, ekoizpen tematikoan, badira nobedadeak aurrean. Ohikoa izan da hezkuntza liburua lehen postuan agertzea, urtea joan eta urtea etorri halaxe gertatu

baita, salbuespen gutxirekin. Aurten, aldiz, haur eta gazteentzako liburuak hartu du nagusitasuna, %33rekin. Alde dezentea atera dio bigarrenari, hain zuzen ere ikasmaterialei: %29. Zein doan aurretik eta zein atzetik kontuan hartu gabe, bietan gazte jendea baitago jopuntuan, populazio horretarako zuzentzen da ekoizpen osoaren %62, aurreko urteetan baino gutxixeago. Helduen literaturak ere aurrea hartu dio giza edo gizarte zientzien liburu motari, baina ez literaturak gora egin duelako, giza eta gizarte alorrekoa jaitsi egin delako baizik. Biak jaitsi dira, baina literatura gutxiago. Ekoizpenaren %14 da literatura; eta giza-gizarte zientzietakoa %13,5.

Ekoizpena jaitsi da, baina ekoizleen kopurua ez: 161 ekoizlek esku hartu du 2013an. Daukagun produkzionarako ekoizle asko, gehiegi, nahiz eta inor ez dagoen sobera. Zertan esanik ez, horietako asko liburu bakarrekoak dira. Ekoizleetan klase askotakoak daude: bertoko eta kanpokoak, elkarte eta talde, udalak eta goragoko erakundeak, irakaskuntzakoak, egile editoreak.

Irakurle ohartuak berehala antzemango du aurtengo aurkezpen honek baduela formalki aldaketarik.

Begien aurreko testu hau aldizkarirako landu dugu, ohikoa baino laburragoa, eta bertan bildu dugu azterketaren giharra, bizkarrezurra, liburugintzaren ildo nagusien errepasoa.

Giharra eta mamia, azterketa osorik alegia, gure webgunean emango dugu luze eta zabal, xehetasun guztiz. Webgunean agertzen da, hortaz, aurreko urteetan paperean agertu izan den azterketa oso-osorik, hau da, eskuarteko testu hau eta honi erantsiko zaizkion gainerako atalak, ez bakoitza bere aldetik baizik eta integratuta.

Metodologia eta bibliografia

Hasteko eta behin, esan behar da urtero-urtero arazo bera konstatatzen dudala: batzuen eta besteen ekoizpenaren zifrak ez datoz bat, estatistikak egiteko orduan. Hiru informazio emaile nagusi ditugu: PEEL (Panorámica de la edición española de libros), Euskadiko Editoreen Elkartearentzat

Precisa/Conectak egin ohi duen lana eta nik neuk Jakinen egiten dudana hau. Hurrengo atalean agertzen dira hiru zutabetan urteroko kopuruak. Azken hamalau urteotako datuak agertzen dira zutabez zutabe, eta badira diferentziak. Nire zutabearen, guztira, 27.770 da hamalau urteotako tituluen kopurua; Conectak 2.138 gutxiago ematen ditu (25.632); eta nik baino 4.353 gutxiago PEELek (23.417).

Iturburu desberdinetatik jasotzen dugu informazioa: Precisa/Conectari elkarteko editoreek ematen diote informazioa, baina ez fitxa bibliografikoa. ISBNk bai, horrek bibliografia jasotzen du, baina bidaltzen zaiona bakarrik. Berak, bere aldetik, ez du informaziorik biltzen, ez kontrastatzen.

Gure kasuan oso bestela jokatzen dugu, era askotara, jomuga ere beste bat baita, hots, ez estatistika edo azterketa ekonomikoa, baizik eta lan bibliografikoa.

Lan bibliografikoak bi atal nagusi ditu: azterketa (orainxe abiatu dugun hau) eta horren aurretik bilketa. Informazioaren bila ibili ohi gara, eta ez iturburu bakarrean. Hona 2013ko emaitzak nola inguratu ditugun:

- Argitaletxeen eskutik kopuru osoaren %32 lortu dugu.
- Liburutegien bidez (bereziki Koldo Mitxelena eta Donostiako Udal Liburutegia) %18.
- ISBN eta ELSNko fitxategiak aztertuz informazioaren %37,5 inguratu dugu.
- Internetetik %12,5.

Harrigarri gerta dakiok norbaiti hainbeste lekutatik informazioa erdietsi beharra. Neuri ere bai, eta uste dut hori bera badela gure editorialgintzaren argazkia: liburu argitaratzaile asko ez dira ez editorial ez profesional. Bere burua profesionaltzat daukaten batzuek (ez noa izenik ematera)

Lan bibliografikoak bi atal nagusi ditu: azterketa eta horren aurretik bilketa. Informazioaren bila ibili ohi gara, eta ez iturburu bakarrean

ez dute informaziorik ematen ISBNri ez bada, eta kanpoko argitaletxe askok Madrilen dute lege gordailua. Bestela esan, informatzaile bakarra argitaletxea duenak jai du.

Bilaketa eta bilketa horren emaitza bere osoan Jakinen web-gunean kontsulta daiteke. Azterketarako aintzat hartu ditugun tituluak baino gehiago daude han: hemen ISBN daukate-nak bakarrik aztertu ditugu, baina badira beste asko nortasun agiri hori gabe ere liburu direnak. Eduki aldetik interesgarri diren ISBN gabekoak ere zerrendan erantsi ditugu, hortaz; arrazoi bategatik edo besteagatik interesgarriak direlako.

XXI. mendeko tituluak

Ondoko taulari aurreko lerroetan egin diogu aipamena. Nori berea, hor doa hiru zutabetan XXI. mendeko ekoizpena titulu-taldea: alegia, 14 urtetan, gure kalkuluetan, guztira 27.770 titulu argitaratu dira; 25.632 titulu Conectakoen ustez; eta 23.417 PEELren arabera. Eskaileran behera bezala, 2.000 titulu jaitsiz doa batetik bestera.

<i>Iturria</i>	<i>PEEL</i>	<i>Precisa / Conecta</i>	<i>Joan Mari Torrealdai</i>
2000	1.425	1.589	1.519
2001	1.326	1.621	1.488
2002	1.342	1.588	1.667
2003	1.487	1.576	1.949
2004	1.904	1.584	1.859
2005	1.793	2.094	2.098
2006	1.525	1.710	1.873
2007	1.552	2.009	2.173
2008	2.156	2.094	2.597
2009	2.040	2.022	2.363
2010	1.852	2.006	2.111
2011	1.809	1.942	2.246
2012	1.810	1.985	2.005
2013	1.396	1.812	1.822

Argitaratzaileen jarduna

Ekoizle edo argitaratzaileen izaerari eta jardunari buruzko hainbat zertzelada bilduko ditugu hemen.

Argitaletxe nagusien ekoizpena: 970 titulu

Aitzin ohar gisa, esan behar da inguruko kulturekin alderatuta argitaletxe handi-handirik ez dagoela Euskal Herrian. Ehundik gora titulu 2013an argitara emandakoak hiru dira bakarrik, batera zenbatuta lehen edizioa eta berrargitalpena zein berrinprimaketa.

Lehen hamar horietan, bestalde, produkzioaren aldetik alde nabariak daude, 217 titulutik 56ra baitoa aldea. Esan dezadan, zehazte aldera, edizio pribatua soilki kontsideratzen dugula hemen.

Hamar nagusi horiek ekoizpen osoaren %53 ekoitzi dute, iaz baino gutxiago: puntu eta erdi, edo 123 titulu gutxiago.

Azken urteotan egonkortzen ari da multzo honetako ki-deen osaera. Bertoko eta kanpokoan artekoaz ari naiz. Iaz bezala, aurten hamarretik sei dira etxe nagusia kanpoan dutenak, Espainiako estatuan, alegia. Hamarren segidakoak, hain zuzen ere, hamaikagarrena eta hamabigarrena ere, kanpokoak dira: Susaeta eta Vicens Vives.

Horrela, bada, iaz bezala aurten, bitan banatzen da hamarreko multzo hori. Bertokoak: Elkar, Ikaselkar, Erein eta Ttartalo; eta kanpokoak: Edelvives-Ibaizabal, Anaya-Haritza, Santillana-Zubia, Edebé-Giltza, Everest-Aizkorri eta Bruño.

Eta nola banatzen da hamarren arteko produkzioa? %51 vs %49 kanpotarren alde. Esanguratsua da, badenez, kanpokoak bertokoen gainetik egotea ekoizpenean, hain zuzen ere alde batekoak eta bestekoak editorial peto-petoak direnean. Euskalgintzaren imajinarioan ez da ohikoa irudi hori. Iruditzen zait euskaltzalea ez dagoela enteratuta ere.

Goragoko maila hartzen du kopuruetan (eta garrantzian!) bien arteko aldeak liburu mota jakin batzuetan. Produkzioaren kopuruan bertokoen gainetik kanpokoan agertzea datu kuantitatibo soila izan daiteke. Ala ez. Nire ustez ez da, nagusitasun hori non mamitzen den kontuan hartuta, non eta euskalgintzaren birprodukzioan halako eragina eta pisua duten alorre-tan gertatzen baita: ikasmaterialetan eta gazteen liburuetan.

Gero sakonago aztertuko badugu ere, aurrera dezagun: haur eta gazteentzako liburuetan, kanpokoek %54 ekoitzi dute, eta bertokoek %46; eta batez ere: hezkuntza eta irakas-kuntza liburuetan, kanpoko profesionalek %60 ekoitzi dute eta bertoko editore profesionalek %32,6 (gainerako %7,4 hori profesional ez diren bertoko ekoizleen esku dago).

<i>Argitaletxea</i>	<i>Nobedadeak</i>	<i>Berrargitalpenak</i>	<i>Titulu kopurua</i>	<i>%</i>
Elkar	81	136	217	11,9
Edelvives-Ibaizabal	117	35	152	8,3
Ikaselkar	11	110	121	6,6
Anaya-Haritz	6	75	81	4,4
Bruño	60	15	75	4,1
Erein	47	28	75	4,1
Everest-Aizkorri	44	26	70	3,8
Ttarttalo	61	3	64	3,5
Santillana-Zubia	59	0	59	3,2
Edebé-Giltza	18	38	56	3,1
<i>Guztira</i>	<i>504</i>	<i>466</i>	<i>970</i>	<i>53,-</i>

Argitaratzaileen tipologia

<i>Argitaratzaile mota</i>	<i>Ekoizleak</i>	<i>Ekoizpena</i>	<i>%</i>
Bertoko argitaletxe pribatu komertziala	56	751	41,2
Kanpoko argitaletxeak	42	664	37,4
Argitaratzaile publikoa	39	90	5,-
Elkarte, talde, fundazio...	69	112	6,2
Irakaskuntzako	14	144	8,-
Besterik	22	57	2,2

Egunen batean liburu ekoizleen zerrenda osoa, izen eta produkzio, argitaratu beharko dut. Horrela ikusiko litzateke zein den heterogeneoa, heterogeneoa indarrez, jatorriz, gizarte kokapenez, izaeraz, helburuz. Horietako batzuek elkarrekin zer duten ere asmatzen ez da beti erraza.

Nolabaiteko homogeneotasunaren bila, bospasei multzo eratu ditugu.

- Lehen multzoari izenburu luzea jarri diogu: «bertoko argitaletxe pribatu komertziala». Izan ere, lau ezaugarri dituzte multzo horretakoek: Euskal Herrian kokatzeaz

gainera, berton dute erabakigunea; profesionalak edo joera horretakoak dira; merkatuan dihardute; pribatuak dira, enpresak edo antzekoak dira. Denetan lehena da hori, ohiko argitaletxeetatik hurbilena da: horietako batzuk argitaletxe peto-petoak dira, beste asko gutxiago, baina eman dezagun guztietan beren egitekoa edo misioa argitalpena dela.

- Bigarren multzoan jarri ditugu «kanpoko» argitaletxeak. Sarri edo beti komatxoan artean markatu izan dut kanpokotasun hori, nahiz eta horietako askok hemen baduten filialen bat. Horien etxe nagusia euskal lurretatik kanpo kokatzen da, eta han dago erabakigunea, horra gakoa. Hori seinalatzea oso da garrantzizkoa, nolako materia- lekin lan egin duten kontuan hartuta.
- Hirugarren multzoan kokatzen direnak identifikatzeko errazak dira, erakundeak, edozein tamainatakoak izanda ere: gobernuak, albo erakundeak, udalak. Alegia, antolamendu politiko-administratiboetako erakundeak maila guztietan.
- Laugarren multzoan zerrenda luzea datorke, hor kokatzen baititugu elkarteak, fundazioak, taldeak..., hots, multzo guztiz heterogeneoa. Zer dute elkarrekin? Nahiz eta bere misioa ez izan, liburuak argitara eman dituzte.
- Irakaskuntzako alorrak unibertsitateak, publiko eta pribatu, eta eskolak hartzen ditu bere baitan.
- Eta «bestelakoak», azkenik, egile editore eta beste.

Laukian informazio hori guztia laburbildurik dago, argitaratzaile multzo bakoitzaren ondoan ematen baitira ekoizle kopurua, titulu kopurua eta multzo bakoitzaren pisua edo indarra ekoizpen osoan.

Bertokoak eta kanpokoak elkarren lehian?

Egungo editorialgintzan bi multzo nagusiak –produkzioan ez eze, lerro editorialean eta liburugintzaren norabidean– aurreko laukiko lehen biak dira, hots, bertokoak eta kanpokoak

deituko ditugun horiek, guztietan profesionalenak, liburu-gintzara guztiz emanak. Bistakoa denez, bi multzoen arteko aldea zera da: jatorria, edo zehatzago esan, erabakigunea Euskal Herrian den ala kanpoan.

Bien arteko produkzio mota ikusita, ez zait iruditzen elkarren osagarri direnik, eta bai bata bestearen lehiakide eta alor batzuetan alternatiba.

Ekoizpenaren sailkapena bertoko eta kanpokoan artean

<i>Gaia / Ekoizlea</i>	<i>Balio absolutuak</i>			<i>% bertikalak</i>		<i>% horizontalak</i>	
	<i>Bertoko</i>	<i>Kanpoko</i>	<i>Guztira</i>	<i>Bertoko</i>	<i>Kanpoko</i>	<i>Bertoko</i>	<i>Kanpoko</i>
Ekoizpen osoa	750	665	1.415	100	100	53, -	47, -
HG	262	310	572	34,9	46,6	45,8	54,2
HI	173	320	493	23, -	48,1	35, -	65, -
HL	194	12	206	25,8	1,8	94,2	5,8
GG	57	7	64	7,6	1, -	89, -	11, -
AL	28	6	34	3,7	0,9	82,4	17,6
ZT	13	6	19	1,7	0,9	68,4	31,6
Besterik	23	1	24	3, -	0,1	95,8	4,2

Laukian informazio ugari sartu dugu, beti ere bi ekoizle mota horiei dagokiena. Ekoizpenaren azterketaz dihardugu, balio absolutuetan eta ehunekoetan, datu orokorrak eta gaien arabera sailkatuak emanaz. Ehunekoak bi modutara eman ditugu, bertikalean eta horizontalean. Bertikalak zera azaltzen du: ekoizle mota bakoitzaren produkzio egitura zein den; eta horizontalak, bi ekoizleen artean zein den bakoitzaren ekarpena edo pisua.

Labur aritze aldera, puntu azpimarragarrienak bakarrik seinalatuko ditugu:

Ekoizpen osoa

- Urte osoko ekoizpenean bi ekoizle mota horiek dute pisu handiena; balio absolutuetan, bertokoek 750 titulu ekoitzi dituzte, eta kanpokoek 665, hots, %41 vs %36,4.
- Iaz bien arteko aldea aurten baino txikiagoa izan zen, bi puntukoa, eta aurten lau puntu eskasekoa. Edozein modutan ere, oso txikia iruditzen zait tarte hori, jokoan zer dagoen jakinda.

% bertikalak

Zutabeak bertikalki edo zutika irakurrita, ekoizle mota bakoitzaren ekoizpena nola egituratua dagoen agertzen da:

- Bertokoek liburu produzioaren egitura orekatuagoa daukate. Horien kasuan ere pisurik handiena ikasmaterialek eta gaztetxoentzako liburuak dute, jakina denez, baina ez kanpokoan pisu bera. Bertokoetan pisu hori %57,9 da.
- Kanpokoan produkzioan, aldiz, %94,7 hartzen du liburu mota berak. Esan nahi baita, kanpoko argitaletxeek euskaraz argitaratzen duten guzti-guztiaren %94,7 haur eta gazteentzako idatzitakoa dela, ikasmaterial gisa edo literatura gisa. Badago alderik, eta horren ondorioak argi islatzen dira beste gai multzoetan bakoitzak dakarren ekarpenean. Helduen literaturan, esate baterako, kanpoko editorialek apenas parte hartzen duten. Are gutxiago giza-gizarte zientzietan, edo aisiakoetan edo zientzian. Erdal editorialak ez dira euskal liburugintzan integratu: merkatu kautibora mugatzen dira, eta kito.

Kanpoko argitaletxeek euskaraz argitaratzen duten guzti-guztiaren %94,7 haur eta gazteentzako idatzitakoa da, ikasmaterial gisa edo literatura gisa

% horizontalak

Zutabea horizontalki edo etzanean irakurrita errealitatearen beste aurpegi bat erakutsi nahi da, bi ekoizle moten arteko erlazioarena hain zuzen.

- Ekoizpen osoan, bertokoek sei puntuz gainditu dute kanpokoena: %53 vs %47. Bai, titulu gehiago argitara eman dituzte bertokoek. Areago: alor eta eremu guztietan atera dute kanpokoek baino gehiago. Salbu eta bitan, bi inportanteenetan, guztia esate aldera. Bi horiek haur eta gazteentzako liburua eta hezkuntzakoa baitira. Biotan, kanpokoan produkzioa bertoko profesionalenaren gainetik dago.

- Haur eta gazteentzako ekoizpenean, kanpokoan emaitza bertokoen baina 8,4 puntu handiagoa da: %54,2 vs %45,8.
- Tarteak are handiagoak dira hezkuntza eta irakaskuntza sailan. Kanpokoek 30 puntutan gainditzen dute bertokoenak, %65 vs %35. Bati baina gehiagori zer pentsaturik eman beharko lioke datu soilak ematen duen horrek. Niri neuri behintzat bai.

Mataza horren hari mutur ugariak iaz aritu nintzen luze eta zabal, aipatu ditugun alderdi kuantitatiboek gainera kualitatiboak azpimarratzeko saio gisa. Gogoratze aldera aipatuko ditut apunte moduko hauek:

- Hezkuntza proiektuak lantzen dituzten argitaletxeetan gehienak kanpotarrak dira. Dozena-erdi bat hiruren aurka. Hori, euskaraz. Erdarazko hezkuntza proiektuetan alborak are handiagoak dira. Tokitan gelditu da 80ko hamarkadako ametsa edo saioa, euskal curriculum propioa eta beregain hura.
- Dozena-erdi bat hezkuntza proiektuak ehuneko handi batean espainiar ikuspegiz lantzen dute gure errealitatea, historia, esparru geografikoa, antolamendu administratibo-politikoa, Euskal Herriaren kontzeptua...
- Euskal Herriari dagokiona, hobe, Euskal Autonomia Erkidegoari dagokiona, erdal hezkuntza proiektuen ondoan atal bat da, Espainiarako moldaturiko proiektu orokorraren baitan txertatzen den atal hutsa, inoiz edo behin zertxobait moldatua edo egokitua.
- Bada salagarria den jarrera bat, maltzurra, engainagarria: bertokotzat agertzearen edo, egileak ezkatatu egin ohi dira sarri; euskal sorkuntzako liburu sailaren agertzearen, mozorroketaren teknika erabiltzen da: itzultzaileak moldatzaile edo egokitzaile gisa ager daitezke; eta, deskuidatuz gero, autore gisa ere bai, jatorrizkoak erantsiz. Trikimailu horiei esker (eta berariaz erantsitako zati berriei ere), kanpokoan hezkuntza liburuetan %32,8 baka-rik litzateke itzulitako liburuak, baina egiaz eta benetan itzulpenaren indarra hagitik handiagoa da.

- Jatorriak jatorri, edukiak eduki, hezkuntza proiektu guztiek gaitzen dute Eusko Jaurlaritzaren langa, abertzale izan ala izan sozialista gobernu (zer esan Nafarroako gobernuaren jarrerari buruz?).
- Ondorioz, kanpokoek eta bertokoek ez dute baldintza beretan lehiatzen. Haien merkatua zabala da, Espainiako autonomiak dira, hasteko. Itzulpenarekin edo moldapenarekin datoz, gero, bertokoentzat merkatu bakarra den gunera. Bertokoek, aldi berean, merkatu-prezio bera mantendu beharraz gain, prozesu osoa antolatu eta finantzatu behar dute hasieratik bukaerara: sorkuntza intelektuala, grafismoa, ilustrazioa; eta horren aurretik edo ondoren pedagogi taldeen eta irakasleen prestakuntza; eta, noski, merkatuan eragiteko marketin eta promozioa.

Eskaintza editoriala

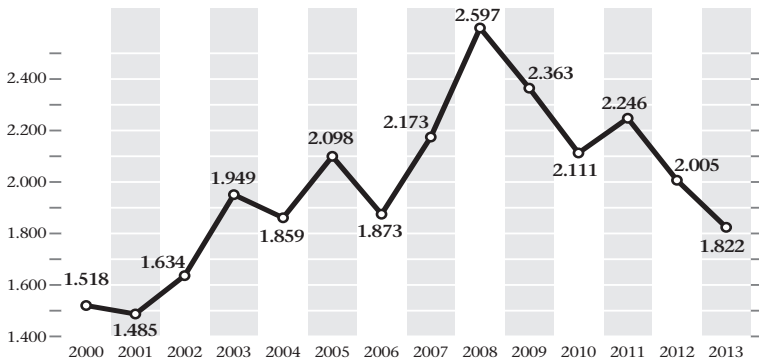
Argitaratzaileei bizkar eman eta horien emaitza material eta kuantitatiboez jardungo dugu jarraian. Baina ez horietaz bakarrik. Hainbat ezaugarri arakatuko ditugu, hala nola, titulu kopurua, liburuen jatorri kronologikoa eta linguistikoa.

Urte bakarreko zifrak informazio gutxi ematen duela eta, aurreko urteetako datuekin alderatuko ditugu. Eboluzioaren baitan kokatzen da hobekien urte bakoitzaren posizioa eta indarra.

1.822 titulu, aspaldiko gutxien

Iaz ere izenburu bera erantsi genion orduko kopuruari. Baina aurten iaz baino egia handiagoa da «aspaldiko gutxien» hori. 2002az geroztik, tituluz orain baino gorago ibili gara beti, laukiak islatzen duenez.

Zehatzago aztertzekoa da, baina ematen du krisi ekonomikoarekin zerikusirik baduela urtez urte (salbuespen bakarrekin) gertatzen den jaitsiera horrek, 2008tik aurrera gertatzen baita.

Paperezko liburuaren jaitsiera ez du digitalak berdindu, ez erremediatu. Liburu digitalak ez du indarririk hartu.

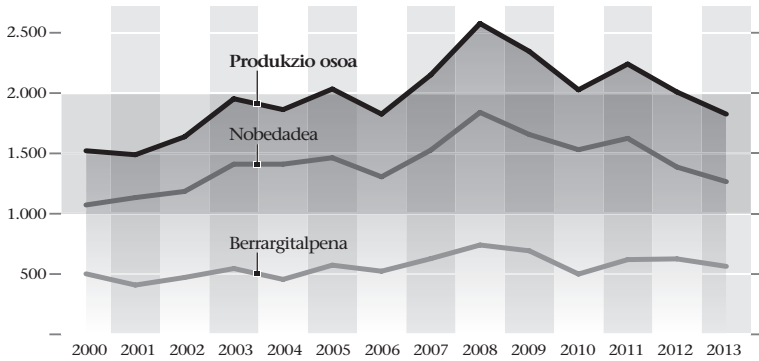
Liburu mota	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Analogikoa	2.084	1.869	2.161	2.507	2.149	1.884	2.083	1.902	1.696
Digitala	14	4	12	90	214	227	163	103	126
Guztira	2.098	1.873	2.173	2.597	2.363	2.111	2.246	2.005	1.822

Nobedadeak eta berrargitalpenak

Produkzio osoan, lehen edizioko liburuak edo nobedadeak dira nagusi, noski: 1.262, ekoizpenaren %69. XXI. mendeko nobedadeen batez bestekoa altuxeagoa da: %72.

Nobedadeetan, bereizi behar dira euskaraz sortuak eta euskarara ekarriak edo itzulpenak. Aurtengo edizioan, jatorrizko liburua baino gehiago indartu da itzulpena. %57 da jatorrizkoa eta %43 itzultakoa. Ez dakit zer den asko eta zer gutxi, baina XXI. mendeko urte guztietan itzulpenaren maila gorena aurtengoa izan da, batez bestekoa baino 5,5 puntu altuagoa.

Nobedade ez direnak berrargitalpen dira, jakina: 560. Zehatzago esanda, berrinprimaketa edo berrargitalpen. Gure kasuan, egia esan, berrinprimaketak askoz ugariago dira berrargitalpenak baino, baina guk ez ditugu hemen bereizten. Hortaz, berrinprimaketaren eta propioki berrargitalpenaren indarra urteko ekoizpenaren %31 da; mende berriko batez bestekoa baino hiru puntu gehiago.

Berrargitalpenaren azterketan asko findu beharko litzateke, argialetxeen artean bereiziz, liburu motak desberdinduz. Badira gurean liburu berri soila lantzen duten editorialak, eta badira liburu sail bat baino gehiago ia batere argitalpenik gabe, gero ikusiko dugunez. Berrargitalpenik eza ez da batere seinale ona, ez eta sanoa. Berrargitalpenak kultura baten egonkortasuna, trinkotasuna, birprodukzio gaitasuna adierazten du. Berrargitalpen gabeko edizio politika askoren azpian *fuite en avant* delakoa ezkuta daiteke, *best seller*-aren mirakuluaren peskiza, edo subentzioekiko morrontza. Gaia nik baino sakonago ezagutzen duen lagun batek dio diru laguntzekiko menpekotasuna lehenbizi jarri beharko nukeela, eta ez hirugarren.

Urtea	Nobedadea	Berrargitalpena
2000	70,4	29,6
2001	76,1	23,9
2002	72,3	27,7
2003	72,2	27,8
2004	75,7	24,3
2005	71,9	28,1
2006	71,5	28,5
2007	71, -	29, -
2008	71, -	29, -
2009	71, -	29, -
2010	75,5	24,5
2011	72,5	27,5
2012	69, -	31, -
2013	69, -	31, -
<i>Batez beste</i>	72, -	28, -

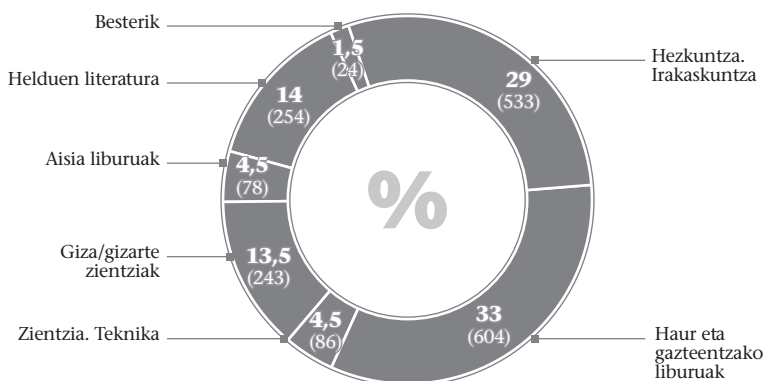
Ekoizpen tematikoa

Hirugarren atal honetan, hirugarren ikuspegi bat landuko dugu, argitaletxeen jarduna eta horien emaitza kuantitatiboa erreparatu eta gero. Ekoizpen tematikoa da oraingo azterlana.

Argitaratzaileek ekoizti dituzten gaiak sailkatu ohi ditugu aurrena, titulu bakoitza sail banatan kokatuz. Zortzi sail bereizi ohi ditugu urtero: haur eta gazteentzako liburuak, hezkuntza eta irakaskuntzako liburuak, helduen literatur liburuak, giza eta gizarte zientzietako liburuak, zientzia eta teknika alorretako liburuak, aisia liburuak, orotarikoak eta erlijio liburuak. Horra zortziak, baina guztiak barik horietako sei hornituenak jorratuko ditugu hemen.

Ohikoak eta urterokoak dira gai sailkapenok, noski. Aurten, ordea, nobedade pare bat badago urterokoa hausten duena, hain zuzen: aspaldiko partez, hezkuntza liburua barik haur eta gazteentzako liburua da lehena ekoizpenean. Hori bat. Eta bestea: literaturak aurrea hartu dio giza-gizarte zientziari.

Puntuok banan-banan aletzeari ekin aurretik, on da bere osotasunean ikustea. Grafikoak eta laukiak, bakoitzak bere modura, errealitate bera ematen digute bi-biek, urteko ekoizpen osoa balio absolutuetan eta erlatiboetan. Laukian beste erreferente bat sartu dugu, 2000. urtea, mende berriko lehen urtearekiko zertan gauden antzemate aldera, zerk egin duen gora eta zerk behera.

<i>Gai multzoa</i>	<i>Zenbaki absolutuak</i>	<i>%</i>	<i>2013/2000</i>
Haur eta gazteentzako liburuak	604	33,-	+ 42,-
Hezkuntza/Irakaskuntza	533	29,-	+ 63,-
Helduen literatura	254	14,-	- 9,-
Giza/Gizarte zientziak	243	13,5	- 9,-
Zientzia/Teknika	86	4,5	+ 45,-

Ekoizpen tematiko sailkatuta igaro aurretik, ohar bat: gai sail bakoitzean taula konpaktu bat ageri da, informazioz bete-betea. Gaiari dagokion laburpen osoa biltzea du asmo: azken bost urteotako eboluzioa kontzeptu guztietan, hala nola, tituluetan, ekoizpenarekiko ehunekoan, urtetik urterako eboluzio alderatua, itzulpenaren eta berrargitalpenaren pisua urte bakoitzean, orrialde kopuru orokorra eta urteko liburuaren orrialde tamaina. Hots, zehaztasuna eta ikuspegi, begiratu laburra eta luzea, biak batera.

Haur eta gazteentzako argitalpenak: 604 titulu

	2009	2010	2011	2012	2013
<i>Haur/Gazte</i>	514	603	648	575	604
Ekoizpenaren %	22,-	28,-	29,-	28,5	33,-
Urtetik urtera % Δ	-21,2	11,8	7,4	-11,-	5,-
Itzulpenen %	43,6	59,5	66,-	75,-	79,-
Berrargitalpenen %	39,7	30,5	38,-	34,-	34,-
Orrialde kopurua	35.635	45.267	48.307	43.421	46.519
Orrialde kopurua liburuko	69,3	75	74,5	75,5	77

Arestian seinalaturikoa aipatuz hasiko naiz, alegia, liburu mota honek, 2010ean bezala bestalde, aurrea hartu diola lehen postuan ohikoa den hezkuntzako liburuari. Bi arrazoiengatik: batetik, eta batez ere, hezkuntza liburuaren titulu kopurua jaitsi egin delako; eta, bestetik, titulu gutxi batzuetan gora egin duelako beronek: 29 titulu hazi da, eta 3.000 orrialde. Liburu mota honen indarra aurten handia da ekoizpenaren baitan: %33.

Liburu mota honetan, itzulpenaren pisua beti izan da handia, arrazoi bat baino gehiago tarteko. 2013an aurrekoan baino lau puntu handiagoa da itzulitako liburuaren kopurua: %79. Esan behar da euskaraz sorturikoa baino dezente

handiagoa dela bai hemengo editorialen kasuan eta bai kanpokoetan. Baina ez da bietan berdin: bertokoen %69,5 da itzulitakoa, eta kanpokoien kasuan, %89,5.

Berrargitalpenak pisu dezentea du (%34), egonkorra da; eta, hala ere, seguruenik, produkzioan beharko lukeena baino apalagoa, liburuen izaera eta helmuga kontuan izanda.

Hezkuntza eta irakaskuntza: 533 titulu

	2009	2010	2011	2012	2013
Hezkuntza/Irakaskuntza	750	525	725	727	533
Ekoizpenaren %	32,-	24,3	32,-	36,-	29,-
Urtetik urtera %Δ	-14,6	-34,3	38,1	0,3	-26,7
Itzulpenen %	30,6	17,7	17,-	21,5	27,-
Berrargitalpenen %	47,9	43,4	37,-	45,-	49,5
Orrialde kopurua	91.732	63.272	87.908	88.162	65.651
Orrialde kopurua liburuko	122,3	120,5	121,2	121,2	123

Aurtengo ustekabea izan da liburu mota honek hainbeste titulu eta orrialde galdu izana: 194 titulu gutxiago editatu dira eta 22.511 orrialde gutxiago inprimatu, nahiz eta orain ere bera izan orrialde gehien duen saila. Ez dakit argitaraldi

Aurtengo ustekabea izan da hezkuntza liburuak hainbeste titulu eta orrialde galdu izana: 194 titulu gutxiago editatu dira eta 22.511 orrialde gutxiago inprimatu

zikloekin edo testu berrien merkaturatzearekin zerikusirik baiduen, baina ohartzekoa da, bai, 2010ean fenomeno bera gertatu zela, balio bertsu eta guzti.

Aurtengo ekoizpenean, honen pisuak zazpi puntu galdu ditu.

Itzulpenaren pisua, bestalde, sekula baino handiagoa da sailean: %27. Nahiz eta ez jakin aski altua den ala ez, ziur naiz, hori bai, ez dela fidagarria. Konbentziturik

nago altuagoa dela testuaren egiazko itzulpena, askoz ere. Bertoko argitaletxeen itzulpen maila %10 da. Eta kanpokoek %33 aitortzen dute. Ez da datu erreal, ahalegin guztia egiten baita, itzulitakoa edo birmoldaturikoa izanik ere, guztiz berriaren

itxura eman dezan. Teknikoki liburua berria izan daiteke, bai, baina testuaren %80 edo %90 itzulitakoa, hori ere bai.

Liburu mota honek berrargitalpen maila altua du, eta aurreten are altuagoa: %49,5. Merkatua, jada egonkorturik egoteaz gain, haziz doan seinale. Hemengo ekoizleek nabarmen gehiago berrargitaratzen dute (%77,5) kanpokoan aldean (%40). Datu seinalagarria hori ere.

Barne sailkapena

Ekoizpena azpisailetan zehaztuz gero, urteroko argazki bera errepikatzen da, gorabehera txikiekin. Lehen Hezkuntzaren nagusitasuna agertzen da beti gailen edo goren.

Didaktika. Pedagogia. Orientabideak.....	3,-
Hezkuntzaren antolakuntza.....	2,5
Haur eskola. Oinarrizko irakaskuntza.....	22,-
Lehen Hezkuntza.....	46,-
Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza.....	21,-
Besterik.....	5,5
	%100

Helduen literatura: 254 titulu

	2009	2010	2011	2012	2013
Helduen literatura	382	295	302	267	254
Ekoizpenaren %	16,-	14,5	13,5	13,5	14,-
Urtetik urtera %Δ	24,2	-23,2	2,4	-11,6	-4,9
Itzulpenen %	15,9	16,5	23,-	24,-	25,5
Berrargitalpenen %	22,-	24,3	21,-	21,7	24,5
Orrialde kopurua	58.092	41.346	50.292	48.531	42.992
Orrialde kopurua liburuko	152	140,1	166,5	181,9	169,2

Ia bost puntuko jaitsiera izan du literatur liburuak: 13 titulu eta 5.539 orrialde gutxiago iaz baino. Beste batzuek baino gutxiago galdu duenez, bere pisuak puntu erdi gora egin du. Kontsolamendu eskasa da hori, ordea. Liburu honen arazoa da, arazorik baldin bada behintzat, azken bost urteotan 100 titulutik gora galdu duela. Jaitsiera hori arazo larri bezala aurkeztu ahal izatekotan, bi kontrapuntu hartu beharko lirakeke kontuan, biak oso inportanteak, inportanteenak: bat,

liburuen kalitatea; eta bi, liburuen ale kopurua. Izan bailiteke, izan litekeenez, gutxiago argitaratu arren literatur maila gorena izatea eta, gainera, sozialki guztiz hedatua. Bego esanda edo idatzita, nahiz eta ni neu sekula ez naizen ariketa horretan sartu, ez sartuko.

Literatur liburu berrietan, lautik bat da itzulitakoa: %25,5, iaz baino puntu eta erdi gehiago; duela bost urte baino 10 puntu altuago dago aurten itzulpena. Hori ere bada esanguratsua.

Berrargitalpenean ere ez dugu sorpresarik, pittin bat gora egin badu ere (%24,5). Desiragarria litzateke berrargitalpenaren indar handiagoa. Olerkiak apenas duen berrargitalpenak suposatzen duen bigarren bizitza hori. Ipuina eta eleberria hobetoxeago dabilta, hirutik bat berriro inprimatzen baita.

Generoka

Eleberria. Ipuina.....	63,-
Olerkia.....	19,2
Antzerkia.....	2,3
Herri-literatura. Bertsoa.....	5,5
Saioa. Poligrafiak.....	4,5
Biografia. Kronika. Memoriak. Historia....	1,5
Besterik.....	4,-
	%100

Generoen banaketan ez da espero behar aldaketa handirik, urteotako ibilbidea aintzat hartuta. Aurten narratiba eta olerkia, biak hazi dira, seinatzen bat puntu. Seinalaturik uzten dugu, baina ez da azpimarratzeko datua.

Giza eta gizarte zientziak: 243 titulu

	2009	2010	2011	2012	2013
Giza/Gizarte	448	403	362	270	243
ekoizpenaren %	19,-	19,-	16,-	13,5	13,5
Urtetik urtera %Δ	-9,6	-13,-	-10,2	-25,4	-10,-
Itzulpenen %	18,-	24,3	19,-	27,5	21,-
Berrargitalpenen %	5,8	6,9	7,-	9,-	7,5
Orrialde kopurua	85.373	85.225	74.803	53.543	46.498
Orrialde kopurua liburuko	190,5	211,4	206,6	198,3	191,3

Hirugarren lekutik laugarrenera jaitsi da liburu mota hau. Hamar puntu apaldu da aurreko urtetik, baina ez da hori larriena, baizik eta jaitsierak duen urteroko joera negatiboa. Alegia, iaztik urte bakarrean 17 titulu eta 7.000 orrialde galtzea huskeriatzat jo liteke, gertatuko ez balitz duela bost urte (2009) baino 205 titulu gutxiago eta 38.775 orrialde gutxiago argitaratu dela 2013an. 2008tik hona, erdia eta gehiago galdu du giza eta gizarte zientzietako liburuak, bai titulutan eta bai orrialde kopuruan.

Beheranzko joera hori gutxienez sintomatikoa da. Iaz nioen ez zela datu estatistiko soila, baizik eta gure porrotaren sintoma, edota isla. Euskal liburuaren gure kontsumoa guztiz diglosikoa da, desorekatua, sakontasun eskasekoa, alor batzuetara mugatua. Berriz diot: amestu genuen euskalgintza orekatu eta normalizatua, heldua, beregaina, ez da biharko.

Giza eta gizarte zientzietako liburuaren beheranzko joera sintomatikoa da. Ez da datu estatistiko soila, baizik eta gure porrotaren sintoma, edota isla

Barne sailkapena

Filosofia eta psikologia.....	6,5
Soziologia eta estatistika.....	18,-
Zientzia politikoak eta ekonomikoak.....	8,-
Zuzenbidea. Administrazioa.....	2,-
Gizarte segurantza. Seguruak.....	2,-
Linguistika eta filologia.....	15,5
Historiaurrea.....	4,-
Historia eta biografiak.....	13,-
Etnologia. Herri literatura.....	6,-
Edertia.....	15,-
Hirigintza eta arkitektura.....	6,-
Besterik.....	4,-
	%100

Zerrenda luze hori eta ondoko ehunekoak egiazkoak dira, baina engainagarriak izan daitezke, baldin eta alor bakoitza edukiz hornitua daukagula uste badugu. Izan ere, dimentsio erreala beste bat da: 243 titulu dira soilki, eta gai eremuak bizitza sozial, kultural eta intelektualeko alor gehientxoak hartzen ditu bere baitan. Dosi txikiz elikatzen da azpisail bakoitza. Arrakasta sozial gutxikoa ere bada liburu mota hau, berrargitalpenaren frogak neurgailu bezala balio baldin badu behintzat.

Gainerakoak

Gainerakoetan, zientzia eta teknika alorrekoak, aisiakoak, erlijioakoak eta orotarikoak sar daitezke. Trinkotasun gutxi dute horietako batzuek. Hornituentxoak diren bi liburu mota aipatuko ditugu, soilki bi: zientzia-teknika liburuak eta aisiakoak.

Zientzia eta teknika: 86 titulu

	2009	2010	2011	2012	2013
Zientzia/Teknika	149	173	112	83	86
ekoizpenaren %	6,-	8,6	5,-	4,-	4,5
Urtetik urtera %Δ	-1,4	23,6	-35,-	-25,9	3,6
Itzulpenen %	25,-	29,5	18,-	28,-	18,5
Berrargitalpenen %	9,3	4,6	13,-	10,8	5,8
Orrialde kopurua	27.313	19.845	15.375	12.690	10.339
Orrialde kopurua liburuko	188,3	114,7	137,2	152,8	120,2

Aurreko urteko kopurutan gaude ia-ia. Hori bai, duela lauzpabost urte oraingo bikoitza argitaratzen zen alor berean. Biazialdi bakarreko liburua da gainera, berrargitalpenik gabea.

Zientzia. Kultura.....	8,-
Zientzia zehatzak.....	22,-
Natur zientziak.....	4,5
Ingeniaritza. Teknologia. Industriak.....	29,-
Medikuntza.....	25,5
Ingurumena.....	6,-
Besterik.....	5,-
	%100

Edukietan, ingeniari-tza eta teknologia alorrekoak dira erabilienak; eta segidan, medikuntza eta zientzia zehatzetakoak.

Aisia liburuak: 78 titulu

Musika.....	12,-
Argazkia.....	23,-
Jolasa. Jokoa. Kirola. Atletismoa.....	16,5
Ikuskizunak (antzerkia, zinema.....)	7,5
Kiosko literatura.....	41,-
	%100

Titulutan gora egin du aisia liburuak, batez ere kiosko literaturan eta argazki liburutan.

Aurrekoetan bezala, liburu mota honen kontsumoak edo kontsumorik ezak gure diglosiaren sakona salatzen du, erdaraz elikatzen baikara aisiako produktuetan. Aisiakoetan, zientziakoetan eta gizartekoetan. 🍷

2013ko LIBURUAK: GAI SAILKAPENA

Sailak	Zenb. abs.	%
0. OROTARIKOAK	628	34,5
— Zientzia eta kulturaren oinarri orokorrak. Bibliografia. Katalogoak. Bibliotekonomia. Entziklopediak. Kazetaritza. Museoak	24	1,5
— Haur eta gazteentzako argitalpenak	604	33, -
1. FILOSOFIA	25	1,5
— Metafisika. Ontologia. Estetika. Filosofia sistemak. Psikologia. Logika. Etika	25	1,5
2. ERLIJOA. TEOLOGIA	7	0,5
— Berezko teologia. Biblia. Kristologia. Mariologia. Teologia morala. Liturgia. Pastoral teologia. Eliza. Kristauez besteko erlijioak	7	0,5
3. GIZARTE ZIENTZIAK	621	33,5
— Soziologia. Estatistika. Demografia. Politika. Ekonomia. Zuzenbidea. Herri administrazioa. Gizarte laguntza. Etnologia	88	4,5
— Hezkuntza. Irakaskuntza. Heziketa. Pedagogia	533	29, -
5. ZIENTZIA HUTSAK. ZIENTZIA ZEHATZAK ETA NATURALAK	23	1,5
— Matematikak. Astronomia. Fisika. Kimika. Geologia. Metereologia. Paleontologia. Biologia. Botanika. Zoologia	23	1,5
6. ZIENTZIA APLIKATUAK. MEDIKUNTZA. TEKNIKA	56	3, -
— Medikuntza. Ingeniaritza. Teknika. Nekazaritza. Basogintza. Zooteknia. Etxeko ekonomia. Industria. Zenbait industria eta lanbide. Eraikuntza. Sukaldaritza	56	3, -
7. EDERTIA. JOLASAK. KIROLAK	128	7, -
— Edertia. Estetika. Hirigintza. Arkitektura. Eskultura. Marrazketa. Margogintza. Argazkigintza. Musika	115	6, -
— Jostaldiak. Jolas eta jokoak. Kirolak	13	1, -
8. FILOLOGIA. LITERATURA	292	16, -
— Hizkuntzalaritza. Filologia	38	2, -
— Literatura. Literatur generoak	254	14, -
9. BIOGRAFIA. KONDAIRA	42	2,5
— Biografiak	13	1, -
— Kondaira	29	1,5
GUZTIRA	1.822	100